

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ

Kastamonu Basın Sempozyumu

- Bildiriler -

KASTAMONU VALİLİĞİ YAYINLARI

**KASTAMONU
BASIN SEMPOZYUMU
BİLDİRİLERİ**

(10 OCAK 2009)

ANKARA 2009

Orhan Şaik Gökyay, Arif Nihat Asya ve Rifat Ilgaz'ın Yetişmesinde Kastamonu'daki Gazete ve Dergilerin Rolü Yrd. Doç. Dr. Mustafa ESKİ	150
Yerel Basındaki Dilbilim ve Dilbilgisi Sorunu Yrd. Doç. Dr. Hülya AŞKIN BALCI	162
Sebilü'r-Reşâd: "Nasrullah Kürsüsünde Adlı Vaaz Metni" Biçim-İçerik-İşlev(Sel) Yeniden "Z1-K" Yöntemine Göre Okunması Yrd. Doç. Dr. Nebahat AKGÜN ÇOMAK	187
Tosya Dergisi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Yaklaşımıyla Bir İnceleme Gülten KÜÇÜKBASMACI	201
Kastamonuda İlk Akademik Dergi: Kastamonu Eğitim Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL	218
 Kastamonu Basın Tarihinde Kısa Soluklu Bir Dergi: Doğu Yrd. Doç. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU	224
Kastamonu Valilerinden İbrahim Edhem Pertev Paşa ve Kastamonu Basınındaki Yeri Dr. Nazlı Rânâ GÜREL	235
Gençlik Dergisindeki Eğitim Konulu Makaleler Üzerine Bir İnceleme Burcu ÖZTÜRK	249
Kastamonu Basınının Sağlık Sorunlarına Yaklaşımı Süreyya ERAKMAN	255
Kastamonu Basınında Yeni Görüş Dergisi İsmet TÜRKMEN	269
Kastamonu Basınında Arslan Kaynardağ Yrd. Doç. Dr. Mustafa ESKİ	286
Kastamonu Basınında Bir Mizah Gazetesi: Çalçene (1927-1929) Yrd. Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ	295
Çankırılı Ahmet Talât Onay'ın Kastamonu Basınına Hizmetleri Yudum KIRMIZI	303
Kastamonu Basınında Hasan Fehmi Turgal Hikmet BACAĞOĞLU	313
Kastamonu Basınında Tahir Karaoğuz Seher KARAGÖZ	325
Geçmişten Günümüze Kastamonu Basın Sempozyumu Sonuç Bildirisi	337
Sempozyum Katılımcılarının Özgeçmişleri	339
Sempozyumdan Görüntüler	360

KASTAMONU BASIN TARİHİNDE KISA SOLUKLU BİR DERGİ: DOĞU

Yrd. Doç. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU*

Giriş

Kastamonu basın tarihi içinde, bu vilâyette Osmanlı Devleti'nin son yıllarından itibaren çıkarılmış bulunan dergilerin mühim bir yeri vardır. Kastamonu'da; Traje (1910), Gençlik (1920-1921), Sebilürreşat (1920) gibi dergiler¹ bu alanla ilgili ilk yayınlar olarak kabul edilebilir. Milli Mücadele döneminde de Kastamonu'da basın-yayın çalışmaları hemen hemen aksamadan devam ettirilmiştir. Savaş yıllarının korkunç baskısı ve kıt imkânlarına rağmen, adı geçen vilâyette bu dönemde çıkarılmış olan önemli bir dergi de "Doğu" adını taşımaktadır.

Kastamonu Vilâyet Matbaası'nda basılan derginin sahibi ve başyazarı Abdülahad Nuri, Yazı işleri müdürü ise İsmail Hakkı (Uzunçarşılı) Bey'di. İlk sayısı 1 Kanunsani 1338 (1 Ocak 1922)'de çıkmaya başlayan bu mecmua, hepsi aynı yılın ilk yarısında olmak üzere toplam 8 sayı çıkarılmıştır.² Buna göre, derginin son sayısı 15 Nisan 1922'de okuyucu ile buluşmuştur. 23/30 ebadında, üç sütun üzere düzenlenmiş ve sekiz sayfadan mürekkep derginin o günlerde sayı başına ücreti 5 kuruş idi.

Derginin başlığının altındaki ifadeye göre bu eserin tanımlanması "*Kastamonu'da bir heyet-i münevvere tarafından on beş günde bir neşrolunan ilmî, edebî, fennî mecmua*" cümlesi ile yapılmıştır. Bunun yanında

* Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi;
cyakupoglu@kastamonu.edu.tr

¹ Kastamonu'da çıkarılan dergiler için bk. Aziz DEMİRCİOĞLU: 100 Yıllık Kastamonu Basını (1873-1973), Doğrusöz Matbaası, Kastamonu, 1973, s.176 vd.

² Derginin nüshaları Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde ve Ankara Milli Kütüphane'de bulunmaktadır. Milli Kütüphane'de bulunan dergi için bk. Doğu, Abdülahad Nuri, Kastamonu, 15 Günlük- 1 Kanunsani 1338/1922 (Millî Ktp. Yer Nr. 1962 SB 150; 1965 SB 161).

derginin başlığının altında ayrıca şu not düşülmüştür: "Doğudan gelmişiz, Batıya doğru bize yol göstermiş güneşle ay!"

Dergi sadece Kastamonu ile ilgili değil, çevre illerden Sinop, Bolu, Çankırı, Çorum, Amasya, Karabük-Safranbolu gibi şehir ve kazalar hakkında da tarihî coğrafi malumat sunmaktadır. Özellikle muhtevasında barındırdığı şiirler ile Milli Mücadele'ye destek olmuş, halkın bilinçlenmesini sağlamış ve dolayısıyla o günün Kastamonu'suna ışık tutmuştur.³

1. Derginin Sahibi Abdülahad Nuri Bey ve Dergi Ekibi

Abdülahad Nuri, 1860-65 yılları arasında Kastamonu vilâyetine bağlı Boyabad kazasında dünyaya gelmiştir. Askerlik hizmeti dolayısıyla gittiği İstanbul'da çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmakla işe başlayan Abdülahad Nuri, 1890 yıllarından itibaren Türkçe bazı mensur ve manzum eserler de kaleme almıştır. Bunlardan bazıları İstanbul'da ve bir kısmı da Kastamonu'da basılmıştır.⁴

Abdülahad Nuri'nin çocukluk ve gençlik yıllarında iyi bir eğitim aldığı ve dönemin yüksek kültürlü aydın tabakası arasına genç yaşlarda girdiği görülmektedir. Onun meslek hayatı, İstanbul'da bulunan ve bu günkü Deniz İşletmelerinin temelini oluşturan İdare-i Mahsusa'da başlamış ve o burada üç yıl kadar çalışmıştır.⁵ İstanbul'da yanında kalan kardeşi Yusuf Kemal (Tengirşek)⁶ ile birlikte Sultan II. Abdülhamid'e karşı oluşturulan muhalefet hareketlerine katılan ve bazı cemiyetlere de üye olduğu tespit edilen Abdülahad Nuri, bu mesleğinde uzun süre çalışmamış ve Kastamonu'ya sürgüne gönderilmiştir (1894).⁷

Abdülahad Nuri Bey, Kastamonu'da zor şartlar altında ikamet etmeye başlamış olmasına rağmen, kısa süre içinde bu şehrin münevver tabakası ile yakın münasebetler oluşturup, kendisini biraz daha yetiştirmiştir. Geçir-

³ Dergi üzerine bazı inceleme çalışmaları yapılmıştır. Bunlar için bk. Osman ÖZMEN: *Doğu Dergisi (1922) Bibliyografya Çalışması*, Kastamonu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Lisans Tezi, Kastamonu 2007.; Percihan ATUĞ: *Doğu Dergisinin İçerik İncelemesi*, G.Ü. Kastamonu Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi, Kastamonu, 1997.

⁴ Bk. DEMİRCİOĞLU: *Kastamonu'da Basılan Eserler (1869-1928)*, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu, 1987.

⁵ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA.) İradeler Taltifat (İ. TAL.)*, Nr.12/ 1310/C-118.

⁶ Yusuf Kemal, II. Meşrutiyet'in ilan edildiği yıllarda Kastamonu mebusu olarak çalışmış, daha sonra Milli Mücadele yıllarında TBMM. adına Dış İşleri ve Adalet Bakanlığı yapmıştır. Onun, kendisi ve ağabeyi Abdülahad Nuri ile ilgili hatırat türü notları için bk. Yusuf Kemal TENGİRŞEK: *Vatan Hizmetinde*, Bahar Matbaası, İstanbul, 1967, s.9 vd.

⁷ TENGİRŞEK: A.g.e., s.48, 52, 53 vd.

mini temin için ise Dava Vekilliği (Avukatlık) mesleğine başlamıştır. Onun bu şehirde de boş durmayıp, iktidara karşı muhalif bir tutum içine girmesi üzerine, devrin Kastamonu valisi tarafından Cide kazasına sürülmüştür. 1898-1900 yılları arasında Cide'de dava vekilliği mesleği ile geçinmek durumunda kalan Abdülahad Nuri Bey, tekrar Kastamonu'ya dönse de buradaki ikameti uzun sürmemiş ve Safranbolu'ya gönderilmiştir.⁸

Vali Enis Paşa'nın görevden uzaklaştırılmasından sonra (1906) tekrar Kastamonu'ya dönen Abdülahad Nuri, Sultan II. Abdülhamid'in de tahttan indirilmesi (1909) üzerine biraz daha nefes almış ve Kastamonu'dan İstanbul'a geçmiştir. Onun Selanik'te Nevrokop adlı kazanın bir süre kaymakamlığını yaptığı⁹ ve 1912'lerde ise İstanbul'a döndüğü ortaya çıkarılmıştır. Balkan Savaşları sırasında Osmanlı ülkesinde Türkçülük fikrinin daha da güçlendiği günlerde Abdülahad Nuri Bey de bu fikre sarılarak faaliyetlere iştirak etmiş, ancak bu durum hükümet tarafından tehlikeli görülerek adı geçen şahıs ikinci bir defa daha Kastamonu'ya sürgüne gönderilmiştir.¹⁰

I. Dünya Savaşının patlak vermesi üzerine İstanbul'a dönen Abdülahad Nuri Bey, 1915 yılı sonlarında Halep ve Şam bölgesine gönderilmiş, burada Ermeni Tehciri uygulamaları çerçevesinde görev almıştır. O, önce Sevkiyat Müdürü unvanı ile çalışmış, bir süre sonra ise Muhâcirin Müfettişliği görevi ile çalışmalarına devam etmiştir.¹¹ Savaş bitip Mondros Mü-tarekesi'nin imzalanması üzerine ise İstanbul'a dönmüştür.

Abdülahad Nuri Bey, Ermeniler tarafından, Tehcir sırasında Ermenilerin katledilmesine göz yummakla suçlanmış ve İngiliz işgal kuvvetlerinin baskısı sonucunda İstanbul'da tutuklanmıştır. Onun, bir müddet sonra haptan kaçarak İnebolu üzerinden Kastamonu'ya geçtiği (1921) anlaşılmaktadır.¹² Kastamonu'da Millî Mücadele'ye destek olabilmek için Kuvva-i Milliye'nin ve Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Kastamonu şubelerine üye olan,¹³ Açıksöz Gazetesi'nde de yazılar kaleme almaya başlayan Abdülahad Nuri Bey, bununla da yetinmeyerek bu vilâyette "Doğu" adı ile maruf

⁸ BOA. Dahiliye Mektubî (DH. MKT.), Nr.744/56.

⁹ BOA. İradeler Dahiliye (İ. DH.), Nr.1480/1328/S-47.; BOA. İradeler Dahiliye (İ. DH.),Nr.1494/1330/N-11.

¹⁰ BOA. Dahiliye Emniyet (DH. EUM. EMN.), Nr.29/11.

¹¹ BOA. İradeler Taltifat (İ. TAL.), Nr.504/1333/ZA-056.

¹² Konu ile ilgili asılsız Ermeni iddiaları için bk. Şinasi OREL: Ermenilerce Talat Paşa'ya Atfedilen Telgrafların Gerçek Yüzü, TTK, Ankara, 1983, s.2-4, 20, 21, 50, 51.

¹³ Kuvva-i Milliye üyeliği için bk. Nureddin PEKER: 1918-1923 İstiklal Savaşı'nın Vesika ve Resimleri, İnönü, Sakarya, Dumlupınar Zaferlerini Sağlayan İnebolu ve Kastamonu Havalisi, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s.94-95.; Hilâl-i Ahmer üyeliği için bk. Doğu (On Beş Günlük Mecmua), Sayı: 6, 15 Mart 1338/1922.

bir mecmua çıkarmaya başlamıştır. Hem gazetede hem de dergide genç-yaşlı birçok münevver yazarın bir araya gelmesinde de emeği bulunan Abdülahad Nuri Bey, Mustafa Kemal Paşa, silah arkadaşları ve vatansever Türk halkının cansiperane gayretleri neticesinde işgal kuvvetlerinin Anadolu'yu terk etmelerini müteakip 29 Ekim 1923'te Ankara'da TBMM. eliyle Cumhuriyet'in ilan edilmesi üzerine İstanbul'a geçmiştir. O, burada Deniz işletmelerindeki eski işine yeniden başlamıştır. 1926 yılında ise altmış yaşını geçmiş olduğu halde bu şehirde vefat etmiştir.¹⁴

Abdülahad Nuri Bey'in İstanbul, Kastamonu ve diğer bazı yerlerde kaleme almış olduğu eserlerinden bazıları şunlardır:

Münşeat-ı Kavânîn, İstanbul, 1305.

Teshil-i Tahsil (Muhtasar Arapça Nahiv), Cemal Efendi Matbaası, İstanbul, 1306/1890 (31 s.).

Kürt Dügünü (Hikâye), Cemal Efendi Matbaası, İstanbul, 1306 (1890).¹⁵

Ölen Kızım (Manzum Mersiye), Mürüvvet Matbaası, İstanbul, 1307 (1891).

Mev'ize-i Hasene, İbrahim Efendi Matbaası, İstanbul, 1310 H./1892 (349 s.).¹⁶

Darü'l-Aceze ve Mükrimîn-i Müslimîn, İstanbul, 1311.

Sâkî-nâme-i Nûrî, Kastamonu Vilâyet Matbaası, Kastamonu, 1325/1909 (37 s.).¹⁷

Nida-yı İntikam (Manzum), İstanbul, 1331 (1915).

Şehid Kızı (Manzum), Yeni Matbaa, İstanbul, 1336 (1920).

Doğu (Mecmua, 15 Günde Bir) Kastamonu Vilâyet Matbaası, Kastamonu, 1338 (1922).

İçki (Manzum), Kastamonu Vilâyet Matbaası, Kastamonu, 1338 (1922).¹⁸

¹⁴ Aziz DEMİRCİOĞLU: *100 Yıllık Kastamonu Basınında Kim Kimdir*, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu, 1980, s.5.

¹⁵ Eserin tanıtımı için bk. Mehmet BAYRAK: "Bilinmeyen Bir Köy Hikâyesi: Kürd Dügünü", *Tarih ve Toplum* C.37, Sayı: 218, Şubat, 2002, s.62 vd.

¹⁶ M. Fatih KÖKSAL: *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Akçağ Yay., 2005, s.168.

¹⁷ Cide'de sürgünde iken Farsça olarak yazmıştır (1898'lerde). Mukaddimesinde, içkinin büyük bir bela ve meyhanelerin de kötülük kaynağı olduğu görüşünü savunmuştur. KÖKSAL: A.g.e., s.165-169.

¹⁸ İçkinin Türk sosyal hayatında büyük yaralar açtığına dair uyarılarda bulunulmuştur. Eserin tanıtımı için bk. *Doğu (15 Günlük Mecmua)*, Sayı: 6, 15 Mart 1338 (15 Mart 1922).; Sayı: 7 (1 Nisan 1338 (1 Nisan 1922)).

Yunan Harbi Destanı, Kastamonu Vilâyet Matbaası, Kastamonu, 1339/1923 (39 s.).¹⁹

Atalar Sözü (Durûb-u Emsâl), Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul, 1334/1918.; Kastamonu Vilâyet Matbaası, Kastamonu, 1339/1923, (68 s.).²⁰

İsfendiyar-oğulları Meskûkatı.

Milli Destanlar.

Halep Kitabeleri.

Edirne Tarihi.

Sa'di ve Gülistan (Gülistan kısmı Türkçe manzum).

Türkiye Seyr-i Sefain Tarihçesi, Ahmed İhsan Matbaası, İstanbul, 1926 (182 s.).

Abdülahad Nuri Bey, Kastamonu'da Açığsöz Gazetesi'nde millî muhtevalı yazılar da kaleme almıştır. Örnekler:

ABDÜLAHAD NURİ: "Kürt Mustafa", Açığsöz, 26 Şubat 1338/ 28 C.âhir 1340, s.2.

ABDÜLAHAD NURİ: "Hımâye-i Etfâl", Açığsöz, 5 Mart 1338/ 6 Recep 1340, s.2.

ABDÜLAHAD NURİ: "Rauf Bey Efendi", Açığsöz, 6 Mart 1338/ 7 Recep 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Dolanbaç", Açığsöz, 10 Mart 1338/ 11 Recep 1340, s.2.

ABDÜLAHAD NURİ: "Teklif Edilen Mütareke Şerâiti", Açığsöz, 29 Mart 1338/ 30 Recep 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Biz mi Onlar mı?", Açığsöz, 2 Nisan 1338/ 4 Şaban 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Millî Azimler", Açığsöz, 5 Nisan 1338/ 7 Şaban 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Türkiye ve Edirne", Açığsöz, 11 Nisan 1338/ 13 Şaban 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Hâlâ", Açığsöz, 19 Nisan 1338/ 21 Şaban 1340, s.1.

¹⁹ Bu eser hakkında bk. A. ABDÜLKADİROĞLU: "Abdülahad Nuri'nin Yunan Harbi Destanı", *Türk Kültürü*, Sayı:281, (Eylül, 1986), s.33-48.

²⁰ Selçuklular devrinin büyük bilgin ve dilcisi Kaşgarlı Mahmud'un kaleme aldığı *Divan-ı Lügati't-Türk*'teki 250 civarındaki atasözünü değerlendirmiştir. ÜLKÜTAŞIR: *Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmud: Hayatı, Şahsiyeti, Divanü Lügat'i*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1946, s.71, 81.

ABDÜLAHAD NURİ: "Gelibolu", Açıksöz, 27 Nisan 1338/ 30²¹ (29) Şaban 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Bî-taraf", Açıksöz, 13 Mayıs 1338/ 16 Ramazan 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Selanik, İzmir", Açıksöz, 14 Mayıs 1338/ 17 Ramazan 1340, s.2.

ABDÜLAHAD NURİ: "Yardaklıklar", Açıksöz, 16 Mayıs 1338/ 19 Ramazan 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Vakâr-ı Millîmiz Lâ-yemüttur", Açıksöz, 12 Haziran 1338/ 15 Şevval 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Siyasî Oyunlar", Açıksöz, 24 Haziran 1338/ 27 Şevval 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Tahkikât da Suya Düştü", Açıksöz, 26 Haziran 1338/ 29 Şevval 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Dünkü Telgraflar", Açıksöz, 27 Haziran 1338/ 30 Şevval 1340, s.1.

ABDÜLAHAD NURİ: "Kastamonu'da İlim Derneği", Açıksöz, 29 Haziran 1338/ 2 Zilka'de 1340, s.1.

Abdülahad Nuri Bey ve diğer bazı ileri gelenlerin girişimleriyle Kastamonu'da Doğu mecmuasının ve Açıksöz Gazetesi'nin çatısı altında birleşmiş yazı ve yayın ekibi gerçekten göz doldurucudur. İsmail Habib (Sevük), Hüsnü (Açıksöz), İsmail Hakkı (Uzunçarşılı),²² Arif Nihat (Asya)²³, Orhan Şaik (Gökyay)²⁴, Talat Mümtaz (Yaman)²⁵, Hasan Fehmi (Turgal), Mustafa Necati,²⁶ Ahmed Hilmi, Ahmet Hamdi, Ahmed Feyzi, Hayri, Turgut, Musa

²¹ Gazetede 30 Şaban görünmesine rağmen bu ay 29 çektiği için tarihte bir hata olduğu görülmektedir. Türk Tarih Kurumu'nun Tarih Çevirme Kılavuzu'na göre Rumî tarihlerle Hicrî tarihlerin birbirini tutmadığı tespit edilmiştir. Bk. Erişim: <http://www.ttk.gov.tr/>

²² İ. Hakkı Bey, 1922 yılı başında İnebolu üzerinden Kastamonu'ya geçmiş ve burada Kastamonu Lisesi tarih muallimliğine başlamıştır. Açıksöz Gazetesi'nde yazılar yazmaya devam eden İ. Hakkı Bey, bu vilâyette münevver bir muhitin mevcut ve gazeteler vasıtasıyla neşriyatın mümkün olduğunu dile getirdikten sonra bahsi geçen muhit içinde Abdülahad Nuri Bey'i de ilk başlarda zikretmiştir. Bk. *İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, TTK, Ankara, 1988, s.XVII.

²³ Türk milli şairlerindedir.

²⁴ Kastamonu'nun İnebolu kazasından olan yazar, daha çok "Bu Vatan Kimin" adlı şiiri ile diğer millî tarzdaki eser ve yazılarıyla tanınmıştır. İlk şiirleri Açıksöz'de yayınlanmış, daha sonra pek çok edebî eser ve şiire imza atmıştır.

²⁵ 1935 yılında Kastamonu'da basılan Kastamonu Tarihi adlı kitabı ile meşhurdur.

²⁶ Bir dönem Millî Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

Kâzım, Dr. Adil Bey, İlhan Şevket, Mehmed Arif, Dr. Fazıl Berki bu yazı ekibinin ve dolayısıyla Kastamonu'da ikamet eden münevver sınıfın önde gelenleridir.²⁷ O yıllarda bu yazarların çoğu genç yaşlarda bulunuyordu. Yayın hayatı bakımından, bunların ilk ciddi tecrübelerini ve birikimlerini bu şehirde kazandıkları söylenebilir.

2. Doğu Dergisi'nin Muhtevası

Dergideki yazılar birkaç başlık halinde özetlenebilir. Burada yayınlanmış olan yazıların bir kısmını makale tarzı yazılar oluşturmaktadır. Kastamonu'nun tarihi, kültürü, coğrafyası üzerine ve umumî anlamda ise Türk dili ve edebiyatına dair konular ele alınmıştır. Millî Mücadeleyi destekleyici nitelikte veya Anadolu Türk halkını vatan savunmasına karşı daha duyarlı ve bilinçli kılma gayreti ile kaleme alınmış şiirler Doğu mecmuasının bel kemiğini oluşturmaktadır. Bunun yanında insanların günlük hayatlarında kullanabilecekleri pratik bilgiler, bilimsel açıklama ve tarifler, Kastamonu'da yetişmiş âlim, şair ve ulemanın hayatlarını ele alan biyografik yazılar, sağlıkla ilgili makaleler, küçük hikâyeler, sohbet ve fikir muhasebesi tarzı yazılar, duyuru veya teşekkür mahiyetinde ilanlar, derginin bahsi geçen sekiz sayısına serpilmiştir.

2.1. Türk Tarih, Kültür, Dil ve Edebiyatı ile Millî Konular Üzerine Yazı ve Şiirler

Tarih, kültür, dil ve edebiyat üzerine yazı yazarların başında Abdülahad Nuri Bey, İsmail Hakkı Bey (Uzunçarşılı), Hasan Fehmi Bey ve Turgut Bey gibi müellifler gelmektedir. Konular ise daha çok Candaroğulları beylerinden İsfendiyar Bey ve torunu İsmail Bey'e ait meskûkat yani paralar ile Kastamonu ve Sinop'un Selçuklu ve Beylikler zamanındaki durumunu kapsamaktadır. Bu makalelerin büyük kısmını Abdülahad Nuri Bey ve İsmail Hakkı Bey kaleme almıştır.

ABDÜLAHAD NURİ: "Kastamonu ve Sinop", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Kastamonu ve Sinop", *Doğu*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Kastamonu ve Sinop", *Doğu*, Sayı: 7 (1 Nisan 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Kastamonu ve Sinop", *Doğu*, Sayı: 8 (15 Nisan 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "İsfendiyariler Meskûkatı", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

²⁷ Bu şahıslar ve Açığsöz'deki yazıları için Gazetenin 1337-1339/1921-1923 arası sayıları taranabilir. Ayrıca bk. Aziz DEMİRCİOĞLU: *100 Yıllık Kastamonu Basını*, s.69 vd.

ABDÜLAHAD NURİ: "İsmail Bey Meskûkatı", *Doğu*, Sayı: 1 (1 Ocak 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Unutulmuşlar", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Unutulmuşlar", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Unutulmuşlar", *Doğu*, Sayı: 7 (1 Nisan 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "İlmî Sohbetler", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

İSMAİL HAKKI: "Kastamonu ve Sinop'ta Pervâne-zâdeler", *Doğu*, Sayı: 7 (1 Nisan 1338).

İSMAİL HAKKI: "Emir-i Kebîr Cemaleddin Frenkşah", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

İSMAİL HAKKI: "Sinop ve Kastamonu'da Devletşah-oğulları", *Doğu*, Sayı: 8 (15 Nisan 1338).

İSMAİL HAKKI: "Taşköprülüzâde İsmüddin Ahmed Efendi", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

İSMAİL HAKKI: "Raşit Mehmed Efendi", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

İSMAİL HAKKI: "Feride Hanım", *Doğu*, Sayı: 1 (1 Ocak 1338).

TURGUT: "Sinop'ta İsfendiyarîler Türbesindeki Mevlevî Kabri", *Doğu*, Sayı: 8 (15 Nisan 1338).

ARİF EFENDİ-ZÂDE ZİYA: "İsmail Bey'in Hulviyatı", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

HASAN FEHMİ: "Sinop Kitabeleri Hakkında", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

HASAN FEHMİ: "Bir Kitabe Karşısında Dinlediklerim", *Doğu*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

HASAN FEHMİ: "Bir Münakaşa", *Doğu Dergisi*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

HASAN FEHMİ: "İsm-i Hasların Telaffuzu", *Doğu*, Sayı: 7 (1 Nisan 1338).

LÜTFİ: "Muallim ve Müderrisler", *Doğu*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

NACİ ATALAY, Dârulmuallimin Talebesi: "Vazife Başında", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

CEMÂLEDDİN OĞUZ, Trabzonlu: "Yaralı Annem", *Doğu*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

2.2. Kastamonu Coğrafyası ve İklimi ile İlgili Yazılar

Sultanî Coğrafya muallimi Ahmed Hilmi Bey tarafından kaleme alınmış yazılar olup künyeleri aşağıda verilmiştir:

AHMED HİLMİ: "Kastamonu Vilâyetinin Ahvâl-i Tabiiye ve Coğrafyası", *Doğu*, Sayı: 1 (1 Ocak 1338).

AHMED HİLMİ: "Kastamonu Vilâyetinin Teşkilat-ı Jeolojisi", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

AHMED HİLMİ: "Kastamonu Vilâyetinin Teşkilat-ı Jeolojisi", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

AHMED HİLMİ: "Kastamonu Vilâyetinin İklimi", *Doğu*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

2.3. İnsan Sağlığı ve Hastalıklarla İlgili Yazılar

HAYRİ: "Muhâfaza-i Sıhhat ve Takviye-i Bedenî Çarelerinden İki Hareket", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

HAYRİ: "Sıhhat Meselesi", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

2.4. Hikâye ve Şiir Türü Diğer Yazılar

Mehmed Arif Bey, Hüsnü Bey, Hasan Fehmi Bey, İlhan Şevket Bey, Abdülahad Nuri Bey, Orhan Şaik Bey (Gökyay), Doktor Adil Bey gibi şahısların kaleme aldığı şiir ve hikâyelerdir.

ABDÜLAHAD NURİ: "Afganlı Kardeşlere", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Fatma'dan Hasan'a", *Doğu*, Sayı: 8 (15 Nisan 1338).

ABDÜLAHAD NURİ: "Kürt Mustafa'nın Kitabesi", *Doğu*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

ADİL: "Aydın Kızları", *Doğu Dergisi*, Sayı: 7 (1 Nisan 1338).

AHMED FEYZİ: "Enfiye Kutusu", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

"Bir Zabitanın Not Defterinden", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

HASAN FEHMİ: "Küçük Hikâye", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

HÜSNÜ: "İzmir'e", *Doğu*, Sayı: 1 (1 Ocak 1338).

İLHAN ŞEVKET: "Derviş", *Doğu Dergisi*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

İLHAN ŞEVKET: "Bizim Camda", *Doğu Dergisi*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

"Kastamonulu Şâire Feride Hanım'ın Nâib-i Esbak Samih Molla'nın Gazeline Naziresi", *Doğu Dergisi*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

MEHMED ARİF: "Dağınık Fikirler", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

MEHMED ARİF: "Feride Hanım'a Nazire", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

MEHMED ARİF: "Son Nefesim", *Doğu*, Sayı: 1 (1 Ocak 1338).

MEHMED ARİF: "Ümit İçinde", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

MEHMED ŞEMSEDDİN: "Peri", *Doğu Dergisi*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

MEHMED ŞEMSEDDİN: "Rüya", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

MEHMED ŞEMSEDDİN: "Sevgi Diyarında", *Doğu Dergisi*, Sayı: 5 (1 Mart 1338).

ORHAN ŞAİK: "Aşkın Cünûnu", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

ORHAN ŞAİK: "Türbe", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

SAFA: "Sevgili İzmir'ime", *Doğu Dergisi*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

TEVFİK FİKRET: "Ağlayan Hisler", *Doğu*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

TURGUT: "Cepheden Selam", *Doğu Dergisi*, Sayı: 3 (1 Şubat 1338).

TURGUT: "Davul", *Doğu Dergisi*, Sayı: 8 (15 Nisan 1338).

YUSUF NİYAZİ: "Benimle Bahar", *Doğu Dergisi*, Sayı: 6 (15 Mart 1338).

2.5. Muhtelif Konularla İlgili Yazılar, İlan, Duyuru ve Teşekkürler

Kastamonu Matbaası Müdüriyeti: "Lekeler ve İzâleleri", *Doğu*, Sayı: 2 (15 Ocak 1338).

Kastamonu Matbaası Müdüriyeti: "Lekeler ve İzâleleri", *Doğu*, Sayı: 4 (15 Şubat 1338).

İlan: Yolculara, *Doğu*, 1-8. sayılar.

İlan: Tekkealtı Kiraathanesi, *Doğu*, 1-8. sayılar.

İlan: Açık Muhabere, *Doğu*, 4, 5, 6, 7. sayılar.

İlan: Hilâl-i Ahmer, Himaye-i Etfal, *Doğu*, 1, 5, 6, 7. sayılar.

İlan: İçki (Abdülahad Nuri'nin eserinin tanıtımı), *Doğu*, 6, 7. sayılar.

Teşekkür: Arz-ı Şükran, *Doğu*, 2.3. sayılar.

Teşekkür: Tosya Tellal-başısına, *Doğu*, 5. sayı.

Sonuç

Millî Mücadele döneminin zor şartlarında Osmanlı başkentinden uzak bir Anadolu kentinde birkaç sayı da olsa neşrine muvaffak olunabilmiş *Doğu* mecmuası, imtiyaz sahibi Abdülahad Nuri Bey ve yazı arkadaşlarının gayretli çalışmaları ile büyük ölçüde amacına ulaşmış görünmektedir. Dergi hem tarihî, ilmî, sosyal muhtevalı yazıları ile Kastamonu'nun tarihî, kültürel değerlerini okuyucusu ile paylaşmış, hem vermiş olduğu pratik bilgiler, ilan ve duyurularla bu okuyucuya Kastamonu'daki gündelik işlerinde yol göstermeye çalışmış, hem de savaş yıllarının psikolojik baskısı altında ezilen halkın millî manevî değerlerini işlemek suretiyle onların ayakta kalmalarını sağlayacak ruhî kuvveti harekete geçirmiştir.

Abdülahad Nuri başta olmak üzere, İsmail Hakkı, Orhan Şaik, Hasan Fehmi, Mehmed Arif, Ahmed Hilmi, İlhan Şevket, Hayri, Turgut gibi o dönem Kastamonu vilâyetinin eli kalem tutan münevver genç tabakasını bir çatı altında toplamayı bir süreliğine de olsa başarabilmiş bulunan *Doğu* mecmuasının uzun soluklu olamaması ise Türk basın tarihi ve özellikle de Kastamonu basını açısından büyük bir kayıp olmuştur. Dergi, Cumhuriyet'in ilanına kadar çıkarılmaya devam etse idi, belki Cumhuriyet döneminde de neşrine muvaffak olunacaktı.

Her Őeye rağmen bu mecmua, kendisinden sonra Kastamonu'da çıkarılmaya devam etmiş olan gazete ve dergilerin fikri ve ilmi temellerinin kuvvetlenmesine katkıda bulunmuŐtur. Özellikle bu dergide çalıŐan, yazı ve Şiirler kaleme alan genç yazı ekibi, sonraki yıllarda çoğunlukla İstanbul'a gcp yerleŐerek bu eski Osmanlı baŐkentinde ilmi edebi faaliyetlerini devam ettirmiŐler, Kastamonu'da Doğu mecmuasında ektiklerini bir lcde İstanbul'da biđmiŐlerdir.

Sonuç olarak Doğu adlı bu mecmuanın ıkarılabilmisŐ sekiz sayısının bu günkü Türk okuyucusuyla yeniden buluŐturulabilmesi için bu eserin bir an önce yeni Türk harfleri ile neŐrinin sağlanması gerekmektedir. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Valiliği ve Belediyesi ya da baŐka bir kültür elçi-liği iŐ birliği içerisinde böyle bir faydalı çalıŐmayı yapmaktan elbette kaçınmayacaktır.